

HODNOCENÍ MAGISTERSKÉ PRÁCE

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ UK

ŘÍZENÍ A SUPERVIZE V SOCIÁLNÍCH A ZDRAVOTNICKÝCH ORGANIZACÍCH

Jméno autora/ky práce	Bc. Petra Rendlová
Název práce	Zkušenosti asistentů odlehčovacích služeb s péčí o klienty v terminální fázi života
Autor posudku- jméno	Mgr. Michal Synek, Ph.D.
Vedoucí práce	Mgr. Jiří Mertl, Ph.D.
Rok obhajoby	2024
Specializace	Program řízení a supervize v sociálních a zdravotnických organizacích

1. Hodnocení volby tématu práce (relevance k oboru, originalita)	<table border="1"> <tr> <td>a) výborně</td> </tr> <tr> <td>b) velmi dobře</td> </tr> <tr> <td>c) dobře</td> </tr> <tr> <td>d) nevyhovující</td> </tr> </table>	a) výborně	b) velmi dobře	c) dobře	d) nevyhovující
a) výborně					
b) velmi dobře					
c) dobře					
d) nevyhovující					
Odůvodnění:	Je-li tématem posuzované práce „zkušenost asistentů odlehčovacích služeb s péčí o klienty v terminální fázi života“, jak stojí v jejím názvu, pak lze říci, že se jedná o téma pro oblast sociální práce relevantní, o téma, jehož detailní prozkoumání (pokud by k němu opravdu došlo) by mohlo být přínosem do rychle se rozvíjejícího korpusu společenskovedních textů o asistenci, paliativní péči a sdílené zkušenosti konečných fází života. Jelikož místo asistentů odlehčovacích služeb v hospicových a paliativních týmech (nejen) v ČR není pevně ukotveno a mění se v závislosti na uspořádání konkrétní organizace poskytující odlehčovací/paliativní péči, zkušenosti pracovníků a pracovníků různých poskytovatelů by mohly napomoci i k vyjasnění praktických manažerských otázek spojených s ne/fungováním multidisciplinární spolupráce. Hodnocení volby tématu jako „velmi dobré“ se ovšem vztahuje pouze na volbu samotnou, a nikoli na její vysvětlení a ospravedlnění autorkou práce. Explicitní a srozumitelné zdůvodnění toho, proč bychom se coby výzkumníci/e a čtenáři/ky měli/y daným tématem zabývat, v posuzované práci chybí. Hodnocení volby tématu komplikuje také fakt, že se jedná o téma poměrně okrajové, a to v tom smyslu, že, jak sám výzkum ukazuje, většina asistentů odlehčovacích služeb má jen velmi malé nebo žádné přímé zkušenosti s péčí o osoby v terminální fázi života.				
2. Hodnocení formulace hlavního cíle práce	<table border="1"> <tr> <td>a) výborně</td> </tr> <tr> <td>b) velmi dobře</td> </tr> <tr> <td>c) dobře</td> </tr> <tr> <td>d) nevyhovující</td> </tr> </table>	a) výborně	b) velmi dobře	c) dobře	d) nevyhovující
a) výborně					
b) velmi dobře					
c) dobře					
d) nevyhovující					
Odůvodnění:	Formulace výzkumného problému, cíle práce a výzkumných otázek je pravděpodobně nejproblematictější aspektem posuzované práce, aspektem, jehož nezvládnutí ovlivňuje kvalitu práce ve všech ostatních aspektech. Obecně lze říci, že autorka nevypracovala základní design výzkumu (výzkumný problém + teorie > cíl > otázka > metoda výzkumu), což výrazně ztěžuje nejen porozumění posuzované práci, ale i její objektivní hodnocení. Z úvodu textu lze soudit – i když explicitně to řečeno není – že problémem, který autorku trápí a jímž se chce zabývat, je nedostatečné vzdělání asistentů odlehčovacích služeb a s ním související nízká prestiž jejich profese. Zároveň se ovšem o odstavec dále dočítáme, že autorku zajímá „motivaci asistentů, jaké postupy se jim při péči o klienty osvědčují a ve kterých oblastech potřebují podpořit“, přičemž souvislost vzdělání/prestiže s motivací, osvědčenými praxemi a potřebou podpory není nijak vysvětlena. Cílem výzkumu je „zjištění poznatků o zkušenostech asistentů odlehčovacích služeb, kteří pečují o umírající klienty“, a hlavní výzkumná otázka (podotázky chybí) zní: „Jaké jsou zkušenosti odlehčovacích asistentů v mobilních hospicích s péčí o umírající klienty?“ Pomineme-li, že výzkumná otázka nijak neupřesňuje a neoperacionalizuje cíl výzkumu a je pouze jeho opakováním doplněným o otazník, předpoklad, že „zjištění poznatků o zkušenostech asistentů“ nějak přispěje k řešení výše uvedeného problému či k uspokojení autorčiných deklarovaných zájmů nelze v žádném případě považovat za odůvodněný. Proč se máme zabývat právě zkušenostmi asistentů s péčí o klienty v terminální fázi života? Čím jsou právě jejich zkušenosti v této oblasti důležité a zajímavé? A co to má společného s prestiží, vzděláním a motivací?				

3. Hodnocení provázanosti kapitol a struktury práce		a) výborně
		b) velmi dobře
		c) dobře
		d) nevyhovující
Odůvodnění:	Po formální stránce nevidím ve struktuře práce žádné závažné problémy. To, co výrazně pokulhává, jsou věcné souvislosti, jak se pokouším vysvětlit v dalších částech hodnocení.	
4. Hodnocení práce se zdroji, včetně zahraničních(?), míra vyjasnění pojmů, teoretické zpracování		a) výborně
		b) velmi dobře
		c) dobře
		d) nevyhovující
Odůvodnění:	Jsem toho názoru, že informace uvedené autorkou v části II. Teoretická část nejsou „teorií“ v tom smyslu, že by se jednalo o přenositelná zjištění a odborné poznatky společenských věd, které by bylo možno použít pro lepší porozumění zkoumanému tématu. Autorka tuto část rozděluje na dvě hlavní podkapitoly, „asistent odlehčovacích služeb“ a „péče o lidi v terminální fázi života“ (dělení mi připadá jako neopodstatněné), přičemž v obou nabízí základní informace týkající se zařazení odlehčovacích služeb a profese asistenta v systému sociální péče ČR a SRN (sic!) a medicínských charakteristik terminální životních fází. Ani jedna z těchto oblastí přitom není relevantní <i>jakožto teorie</i> pro řešený problém či pro hlavní výzkumnou otázku. Co nám uvedené informace říkají o prestiži či vzdělání asistentů? (Pokud by říkaly, jednalo by se o odůvodnění relevance řešeného problému, nikoli o teorii.) Co se z nich dozvíme o způsobech, jakým lze zkoumat motivaci asistentů a/nebo praxi poskytování odlehčovacích služeb u klientů v terminálním stádiu? A především, jak tyto informace pomáhají autorce designovat výzkum zaměřený na zkušenosti asistentů a analyzovat jejich výpovědi o vlastní zkušenosti zajímavým a přínosným způsobem? Autorka tvrdí, že provádí výzkum vycházející ze „sociálního konstruktivismu“ a ukotvený v kvalitativních výzkumných strategiích. Pokud by tomu tak opravdu bylo, pak informace o systémovém a biologickém kontextu odlehčovacích služeb nejsou žádnou teorií odlehčovacích služeb u umírajících klientů, ale součástí empirické části výzkumu, zaměřené na diskursy zjednávané v konkrétních popisovaných praxích. (Ty jsou ovšem relevantní pouze tehdy, kdy jejich zjednávání lze nějak empiricky, tj. z výpovědi komunikačních partnerek, přímo doložit.) To, co bych hledal v části věnované teorii – a co tam podle mého názoru zcela chybí – je teorie prestiže a vzdělávání v oblasti pomáhajících profesí (a teorie jejich souvislosti), teorie motivace, a především teoretické ukotvení pro popis zkušeností pracovníků a pracovníc v pomáhajících profesích (s důrazem na asistenci a paliativní péči) s praktickým výkonem jejich profese. Není pochyb, že existuje řada společenskovědních textů, které se těmito problematikami zabývají, a to jak v ČR tak v zahraničí, autorka ale s žádnou podobnou literaturou nepracuje. Řečeno velmi zjednodušeně: popis různých existujících druhů odlehčovacích služeb či fungování umírajícího těla nejsou teorií zkušenosti odlehčovacích asistentů, ale socio-materiálními kontexty, v nichž asistenti svých zkušeností nabývají. Patří proto do empirické, nikoli teoretické části práce, a jsou relevantní jedině tehdy, pakliže o nich komunikační partnerky nějakým způsobem, tedy svým jednáním či svými výroky, signifikantně vypovídají. Co se sociálního konstruktivismu týče, není mi jasné, v jakém smyslu je v souladu s případovou sociální prací, case managementem či MSSP, ani proč by s nimi v souladu být měl. Jsem toho názoru, že všechny zmíněné strategie poskytování sociálních služeb lze realizovat i na základě jiných teoretických východisek, např. východisek ukotvených v přístupech esencialistických přírodních věd. Paliativní či case managementové týmy jsou týmy multidisciplinární, a lze jen stěží předpokládat, že například lékaři nebo zdravotní sestry se ve své práci budou opírat právě o sociální konstruktivismus. (A není divu, že tak nečiní, neboť „sociální konstruktivismus“, na rozdíl od „konstruktivismu“, zhusta vede k pomíjení fyzických aspektů zkoumaných či řešených jevů a procesů.)	
5. Hodnocení metodologického uchopení a jeho zdůvodnění, etické aspekty výzkumu		a) výborně
		b) velmi dobře
		c) dobře
		d) nevyhovující
Odůvodnění:	Kvalitativní metodologie, a specificky polo-strukturovaný rozhovor, by zajisté mohly, pokud by byly náležitě designovány a provedeny, napomoci autorce nahlédnout zkušenosti odlehčovacích pacientů s péčí o klienty v terminální fázi života. Výzkumný design a jeho provedení však bohužel vykazují mnohé závažné nedostatky. Ačkoli si autorka na počátku výzkumu stanovila kritéria pro výběr spolupracujících organizací, která měla umožnit nahlédnout výzkumnou otázku „z různých perspektiv“, v důsledku malé ochoty spolupracovat ze strany potenciálních	

	účastníků výzkumu a různých nepříznivých okolností nakonec provedla výzkum jen ve dvou mobilních hospicích v Severních Čechách a dvou hospicích v Jižních Čechách. Část komunikačních partnerek navíc nevykonává práce asistentů, ale vedoucích, a výpovědi dalších několika byly poznamenány faktem, že se jednalo o skupinové rozhovory za účasti vedoucích (argumenty ve prospěch takové realizace výzkumu nejsou z mého pohledu přesvědčivé). Co se výběru komunikačních partnerek týče, kritéria uvedená na str. 54 nejsou kritérii pro výběr, ale nezbytnou podmínkou účasti ve výzkumu, přičemž další výběr (z hlediska genderu, věku, zkušenosti atd.) zůstává věcí náhody. (Zajímá-li se navíc autorka o praxi odlehčovací služby u klientů v terminální fázi života, jak na mnoha místech deklaruje, není jasné, proč se na zkušenost s touto praxí ptá pouze asistentů, a nikoli jejich klientů.) Popis strategie zpracování dat a etických aspektů výzkumu na str. 54–55 jsou velmi obecné a o provedení výzkumu a analýzy mnoho nevyprávějí. Nejvíce problematický se však jeví fakt, že podstatná část komunikačních partnerek neposkytuje odlehčovací služby klientům v terminální fázi života, takže jejich zkušenosti jsou z hlediska tématu práce nerelevantní. Je pro mě záhadou, proč autorka nepřizpůsobila této skutečnosti zaměření své práce, nebo se nepokusila získat další komunikační partnerky s relevantní zkušeností. Dalším podstatným metodologickým problémem z mého pohledu je, že scénář polostrukturovaného rozhovoru připomíná spíše dotazník (je možné, že řada dalších zajímavých informací padla v „neoficiální“ části rozhovorů, která ovšem údajně nebylo do analýzy nijak zahrnuta??!!). Podstatná část otázek ve scénáři se navíc netýká zkušenosti asistentek a asistentů s praxí odlehčovací služby, ale je zaměřena na jejich věk, gender, profesní minulost, vzdělání, spekulace o názorech veřejnosti atd.
6. Hodnocení zpracování a interpretace výsledků výzkumu	a) výborně b) velmi dobře c) dobře d) nevyhovující
Odůvodnění:	Analýza výpovědí komunikačních partnerek je podle mého názoru nejzajímavější v kapitole, o níž autorka, poněkud paradoxně, píše: „Přestože péče o umírající není každodenní součástí péče všech informantů, považuji za důležité tuto kapitolu vzhledem k tématu diplomové práce zařadit.“ V této kapitole, tvořící bohužel jen velmi malou část oponované práce, nacházím pozoruhodná svědectví o zkušenosti lidí s řešením mezních situací, a mohu ocenit citlivé zpracování důležitého tématu. (Kapitola 8.4.2 Péče o klienty, z mého pohledu vlastně jediná kapitola zaměřená na zkušenosti odlehčovacích asistentů, zaujímá jen 8 z celkového počtu 104 stránek práce. Podkapitola 8.4.1 Asistent odlehčovacích služeb si klade za cíl najít odpověď na řadu otázek, jejich souvislost s výzkumným tématem, problémem, cílem práce a hlavní výzkumnou otázkou není zřejmá a není nijak vysvětlená, jako např. „jací jsou asistenti odlehčovacích služeb“ či jaká je podstata profese asistenta odlehčovacích služeb.) V analytické části práce se autorka často spokojuje s dlouhými citacemi výpovědí komunikačních partnerek a jejich opakováním či shrnutím a namísto analýzy nabízí názory založené na vlastní profesní zkušenosti, která ovšem není v práci podrobněji popsána. Tento postup přitom podle mého soudu není výsledkem neschopnosti autorky provést plnohodnotnou analýzu a reflektovat význam dosažených zjištění pro příslušnou praxi, ale výše zmíněných nedostatků základního výzkumného designu. Kdyby si autorka bývala lépe formulovala výzkumný problém a stanovila jasnou výzkumnou otázku, a kdyby tuto výzkumnou otázku posléze správně operacionalizovala ve scénáři rozhovorů, neskončila by v analytické části u obecného přehledu, vypovídajícího o všem a v podstatě o ničem. (Řada zkoumaných oblastí je navíc takového charakteru, že o nich nelze nic vypovídat na základě tak malého vzorku respondentek.) Výsledky posuzované práce jsou tak především důkazem platnosti obecné poučky, že příliš obecně formulovaná otázka, zaměřená na přehled o nějaké obecně vymezené oblasti zkušenosti spíše než na řešení jasně formulovaného problému, nemůže posloužit k realizaci hodnotného společenskovedního výzkumu.
7. Hodnocení naplnění cílů a zpracování závěrů práce	a) výborně b) velmi dobře c) dobře d) nevyhovující
Odůvodnění:	Jak bylo zmíněno výše, naplnění cíle formulovaného jako „zjištění poznatků o zkušenostech asistentů odlehčovacích služeb“ v podstatě nelze hodnotit. Není pochyb, že některé „zkušenosti asistentů odlehčovacích služeb“ byly komunikačními partnerkami vysloveny a autorkou práce zaznamenány a shrnuty. Zároveň platí, že některé z výpovědí komunikačních partnerek jsou zajímavé a mohly by posloužit jako podklad pro analyticky produktivní popis zkoumaných praxí. Jelikož však cíl práce vykazuje přílišnou obecnost a nemá žádný vztah k řešeným

	problémům, nahromaděné poznatky je obtížné kontextualizovat a zařadit tak do relevantního rámce dříve formulovaných poznatků a oborových diskusí.				
8. Hodnocení formální stránky práce	<table border="1"> <tr><td>a) výborně</td></tr> <tr><td>b) velmi dobře</td></tr> <tr><td>c) dobře</td></tr> <tr><td>d) nevyhovující</td></tr> </table>	a) výborně	b) velmi dobře	c) dobře	d) nevyhovující
a) výborně					
b) velmi dobře					
c) dobře					
d) nevyhovující					
Odůvodnění:	Text odpovídá formálním požadavkům na magisterskou práci. Má adekvátní rozsah, obsahuje všechny předepsané části, abstrakty jsou stručné a srozumitelné. Členění textu je přehledné a umožňuje dobrou orientaci. Jazyk práce je kultivovaný a všechna sdělení jsou jasně formulována. Z hlediska stylistiky lze vytknout snad jen určitou repetitivnost výkladových pasáží, snižující na některých místech čtivost textu. Zá důležitý problém považuji rezignaci autorky na pokus o užití genderově citlivého jazyka. Tvzení, že „zachování mužského i ženského rodu v každé větě by mohlo vést ke krkolomnosti celého textu“ je zjednodušující a volba generického maskulina v situaci, kdy je informantstvo tvořeno téměř výhradně ženami, není autorkou práce uspokojivě odůvodněna.				
9. Hodnocení přínosu práce pro praxi	<table border="1"> <tr><td>a) výborně</td></tr> <tr><td>b) velmi dobře</td></tr> <tr><td>c) dobře</td></tr> <tr><td>d) nevyhovující</td></tr> </table>	a) výborně	b) velmi dobře	c) dobře	d) nevyhovující
a) výborně					
b) velmi dobře					
c) dobře					
d) nevyhovující					
Odůvodnění:	Nejen sociální pracovníci/e a pracovníci/e v sociálních službách najdou v oponované práci poznatky a zkušenosti, které využijí při výkonu své profese, jakož i v obecněji zaměřených úvahách o organizaci péči o křehké a terminálně nemocné klienty. Tyto poznatky a zkušenosti však budou s obtížemi hledat v textu, který v důsledku absence jasného zaměření postrádá nejen srozumitelně formulovaný problém, ale i jasnou a přenositelnou pointu.				
10. Otázky k obhajobě	- Jak se to, co autorka označuje za nedostatečné vzdělání, odráží ve „zkušenostech asistentů odlehčovacích služeb s péčí o klienty v terminální fázi života“? Jak o tomto problému referují samy komunikační partnerky? - Jakým způsobem by „zvýšení povědomí o profesi mohlo urychlit změny v systému vzdělávání i odměňování asistentů“? Jakou cestou by mělo být „zvýšení povědomí“ realizováno? - Jak asistenti odlehčovacích služeb konstruují umírání klientů a čím by se konstrukce umírání v prostředí odlehčovacích/paliativních služeb proměnila, kdyby byla spolukonstruována příslušníky/icemi různých oborů v rámci multidisciplinárních týmů? Jak např. vypadá umírání konstruované asistenty/asistentkami, a jak umírání konstruované společně asistenty/kami a zdravotními sestrami? Prostřednictvím jakých praxí se konstruování umírání uskutečňuje?				
11. Celkové zhodnocení práce	<table border="1"> <tr><td>a) výborně</td></tr> <tr><td>b) velmi dobře</td></tr> <tr><td>c) dobře</td></tr> <tr><td>d) nevyhovující</td></tr> </table>	a) výborně	b) velmi dobře	c) dobře	d) nevyhovující
a) výborně					
b) velmi dobře					
c) dobře					
d) nevyhovující					
Odůvodnění:	Oponovaná práce se zabývá relevantním a důležitým tématem a v „analytické části“ reprodukuje řadu pozoruhodných zkušeností asistentů odlehčovacích služeb (ať už těch, kteří pečují o klienty v terminální fázi života, nebo těch, kteří o takové klienty nepečují). V důsledku absence formulace výzkumného problému, špatně formulované výzkumné otázky, absence teorie a metodologických chyb při designování a provedení výzkumu však klouže po povrchu spíše anekdotických sdělení. Je škoda, že autorka nevěnovala větší pozornost základní kostře diplomové práce. Ve svém výzkumu, jistě chvályhodném a v obecném smyslu správně zaměřeném, tak dochází jen napůl cesty.				

.....
podpis autora posouzení

Dne 3. září 2024